

Modele odpowiedzi

Język polski
Poziom rozszerzony

Część I

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu **O co nas pyta Platon**

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę ucznia, należy stosować punktację z modelu.

Nr zadania	Odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów
1.	prawie każde pytanie filozofii współczesnej odwołuje się do filozofii Platona	1
2.	Kotakowski nie jest bezkrytyczny, ma świadomość chybionych pomysłów Platona, m.in. wizji utopijnego państwa, na którego czele stoi filozof	1
3.	teoria form (teoria idei)	1
4.	idealnych, ponadczasowych, nieprzestrzennych form, bytów samodzielnych, niezależnych od świata fizycznego i poznania zmysłowego	1
5.	„stołowość”, „łóżkowość” są to neologizmy (nowe wyrazy), służą zobrazowaniu związku idei ze światem realnym	1
6.	świat idei i świat zjawisk to dwa różne światy, prawdziwą wiedzę o tym pierwszym i umiejętność rozróżnienia dobra i zła są w stanie osiągnąć tylko nieliczni i pozostają niezrozumiani przez większość żyjącą w świecie cieni	1
7.	a) ci, co kochają mądrość i dobro, nie pragną władzy i nie dążą do niej; są to najlepsi kandydaci na władców b) ci, którym brak wiedzy, są owładnięci żądzą władzy i bogactwa	1
8.	sceptycznie – by rządzić, nie wystarczy osiągnąć wiedzę metafizyczną i być sprawnym intelektualnie, potrzebne są również umiejętności praktyczne i inne uzdolnienia	1
9.	na przykład: obrazowość, polemiczność, stawianie pytań, stosowanie szyku przestawnego i form podmiotu zbiorowego („nie wszystko u Platona wyda nam się żywe”, „przypowieść dotyczy nas, ludzi niewyzwolonych”)	1
10.	na przykład: „Idee a świat realny”	1

Część II

Temat 1. **Różne oblicza piety. Analizując dwa teksty kultury: *Lament świętokrzyski* i rzeźbę Michała Anioła *Pieta*, przedstaw sposób funkcjonowania motywu *Stabat Mater* w literaturze i sztuce. W swej pracy odwołaj się do innych, znanych tobie dzieł literatury i sztuki.**

I. Rozwinięcie tematu (0–26 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–2 pkt)

- a) ***Lament świętokrzyski (Posłuchajcie, bracia miła, Żale Matki Boskiej pod krzyżem)*** – arcydzieło liryki polskiego średniowiecza
- b) ***Pieta*** (zwana też *Pietą watykańską*) – renesansowa rzeźba w marmurze Michała Anioła

- c) motyw *Stabat Mater* – Matka Bolejąca
- d) wspólne źródło inspiracji, na przykład: Ewangelia według św. Łukasza (2, 35) o prorocztwie starca Symeona, który przepowiada Maryi cierpienie, starochrześcijańskie monologi maryjne i misteria, pieśń Jacopone da Todi *Stabat Mater Dolorosa*

2. Analiza i interpretacja pieśni (0–6 pkt)

na przykład:

- a) arcydzieło liryki polskiego średniowiecza, obok *Bogurodzicy*, jedna z najstarszych pieśni maryjnych
- b) forma monologu cierpiącej matki stojącej pod krzyżem umierającego syna
- c) współcierpienie z synem
- d) udręczenie matki patrzącej na konanie syna na krzyżu
- e) uczucia bólu, rozpacz, bezradności, bezsilności, żalu
- f) szukanie wsparcia u ludzi, którzy wiedzą, co to ból i cierpienie
- g) ostatnia rozmowa z synem, poczucie bezradności, że nie może mu ulżyć w cierpieniu, chęć wzięcia na siebie jego bólu
- h) żale skierowane do anioła Gabriela
- i) podkreślenie ludzkiego wymiaru cierpiącej matki
- j) nawiązanie tekstu do doloryzmu – prądu religijnego obecnego w sztuce na przełomie XIV/XV wieku
- k) adresaci monologu: wierzący chrześcijanie, syn – Jezus, anioł Gabriel, wszystkie matki
- l) analiza budowy utworu i języka, na przykład: utwór liczący 38 wersów o nieregularnej budowie, forma monologu lirycznego, wskazanie archaizmów, form typowych dla średniowiecznej polszczyzny (np. „bracia miła” – stara forma rzeczowników zbiorowych rodzaju żeńskiego w liczbie pojedynczej, „moja nadziejo miła” – mianownik w funkcji wołacza, „krasny” – piękny, „maciory” – matki, „krwawe gody” – krwawe święto, „ożalała” – oplotała itp.)

3. Opis i interpretacja rzeźby (0–5 pkt)

na przykład:

- a) renesansowa rzeźba Michał Anioła w marmurze, jedno z największych arcydzieł sztuki chrześcijańskiej
- b) dzieło pełne symbolizmu (gest trzymania Jezusa na kolanach i spokój na twarzy, duchowe piękno obojga nadzieją na zmartwychwstanie)
- c) postaci matki i syna są wyrazem platońskiego piękna duszy i ciała
- d) młodość i uduchowione oblicze matki, która rozumie sens cierpienia syna
- e) przeniesienie religijności na grunt estetyczny, mistyka piękna zacierającego ból
- f) perfekcja kompozycyjna (piramida, zamknięta w trójkącie, wzór klasycznego racjonalizmu)

4. Porównanie obu tekstów kultury (0–3 pkt)

na przykład:

- a) kontrast między postaciami matek: zwyczajność/mistycyzm; rozpacz/piękno; krzyk, żal/spokój, zastygnięcie w bólu
- b) wpływ poglądów estetycznych epok na kształt dzieła
- c) różne sposoby mówienia o bólu i znoszenia bólu

5. Konteksty (0–4 pkt)

na przykład:

- a) literacki, na przykład: Ewangelie o męce Pańskiej, *Stabat Mater Dolorosa* Jacopone da Todi, pieśni maryjne, np. *Stała matka bolejąca*, misteria
- b) plastyczny, na przykład: Mazzoni – rzeźba *Złożenie Chrystusa do grobu* (postać zrozpaczonej matki), Michał Anioł *Pieta Rondanini*, *Pieta z Florencji*
- c) muzyczny: *Stabat Mater* Karola Szymanowskiego skomponowana do pieśni średniowiecznej w przekładzie Józefa Jankowskiego

6. Sposób funkcjonowania motywu *Stabat Mater* (0–3 pkt)

na przykład:

- a) bezpośrednio nawiązania do motywu maryjnego (np. Kazimierz Wierzyński, *Pieta*, *Matka Bolesna*)
- b) przeniesienie motywu maryjnego na czasy współczesne autorom, *Stabat Mater* stanie się motywem matki, zwykłej, ziemskiej kobiety opłakującej zabitego syna (np. Józef Wittlin, *Stabat Mater*, Kazimierz Wierzyński, *Matka*, *Matka poległych*, *Matki traciły pamięć*, Krzysztof Kamil Baczyński, *Elegia o... chłopcu polskim*)
- c) bolesna analogia między Matką Bolejącą a dziejami Polski (np. Adam Mickiewicz, *Widzenie ks. Piotra*, III cz. *Dziadów*, *Do Matki Polki*)

7. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny:

Na przykład: Interpretując odmienne teksty kultury – średniowieczną pieśń religijną i rzeźbę renesansowego mistrza – dostrzegamy różne oblicza cierpienia i sposoby jego interpretacji, wynikające w znacznej mierze z tendencji estetycznych i światopoglądu epoki, jak również z osobowości twórcy. Ból można głośno wykrzyknąć lub ukryć swe cierpienie, przenieść je w wymiar mistyczny, duchowy. Motyw *Stabat Mater* w literaturze polskiej może przybrać również inną formę: pojawia się matka Polka cierpiąca po śmierci pomordowanych synów i Matka-Polska jako symbol cierpiącej Ojczyzny i tak jak Matka Boska pod krzyżem doświadczająca własnej niemocy i cierpienia ponad ludzkie siły. *Stabat Mater* wtopiła się w losy Polski i losy matek opłakujących śmierć dzieci. **(3)**

Częściowy:

Dostrzeżenie różnic między tekstami kultury, wskazanie na obecność motywu w literaturze, dostrzeżenie związku między epoką a sposobem ukazania oblicza piety. **(2)**

Próba podsumowania:

Lakoniczne podsumowanie, wskazanie na związek obu tekstów kultury z motywem *Stabat Mater Dolorosa*. **(1)**

II. Kompozycja (0–2 punkty)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie logicznym **(2)**
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka **(2)**
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja **(8)**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja **(6)**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia **(4)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych **(2)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) **(2)**
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), na ogół poprawna interpunkcja **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat 2: **Genialny artysta i jego sztuka. Analizując fragment *Czarnych kwiatów* i *Fortepianu Szopena*, omów obecny w dopełniających się tekstach Norwida sposób kreowania postaci artysty oraz koncepcję sztuki doskonałej. Porównaj ją z innymi romantycznymi wizjami twórcy i jego dzieła.**

I. Rozwinięcie (0–26 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–2 pkt)

na przykład:

- temat utworów: wspomnienia Cypriana Norwida, poety, artysty wszechstronnego, na temat zmarłego przyjaciela – genialnego kompozytora i pianisty Fryderyka Chopina
- bohater tekstów: Fryderyk Chopin – kompozytor i pianista epoki romantyzmu
- przedmiot refleksji Norwida: artysta i jego sztuka
- sytuacja polskich artystów romantycznych: emigracja w Paryżu
- poetyka:

Czarne kwiaty – proza poetycka zbliżona do dziennika; narracja pamiętnikarska, pierwszoosobowa
Fortepian Szopena – liryka bezpośrednia, wiersz filozoficzno-refleksyjny

2. Sposób kreowania postaci artysty (0–8 pkt)

***Czarne kwiaty* (0–4 pkt)**

na przykład:

- realizm i szczegółowość opisu: wyglądu, zachowania, stylu życia, mieszkania artysty
- uwzniesienie postaci i skonstruowana z tym opisem anegdotyczna puenta ostatniej wizyty (wzruszająca zarówno opowiadającego, jak i czytelnika)
- podziw narratora dla umierającego wielkiego artysty, braterska czułość, potrzeba oddania hołdu i okazania uczucia przyjaźni
- język narracji: wskazanie funkcji epitetów, zwrócenie uwagi na szczegółowość opisu mającą uwiarygodnić relację z ostatnich chwil kompozytora
- erudycyjność tekstu, kreowanie również własnego wizerunku jako artysty słowa, wrażliwego na piękno (plastyczność opisu postaci Chopina i jego siostry, zwrócenie uwagi na grę światła i cienia), uwagi dotyczące architektury Paryża i Rzymu
- wygląd zewnętrzny kompozytora: schorowany (opuchnięte nogi, kaszel, przerywany głos, leży na łóżku, jest bardzo słaby), a mimo to klasycznie piękny
- styl życia kompozytora: uregulowany, stałe godziny posiłków i wyjazdów na spacer do Lasku Bułońskiego
- sposób zachowania artysty: wykwinny, arystokratyczny, artystyczny, kompozytor podkreśla swój indywidualizm
- mieszkanie artysty: dokładny opis architektoniczny, najważniejsze miejsce w salonie zajmuje fortepian – niewykwinny i niemodny, który jest świadectwem artystycznej działalności pana domu, symbolem artysty; z okien mieszkania roztacza się piękny widok na Paryż, porównywany przez narratora z widokiem na Rzym
- ostatnie chwile artysty – otoczony opieką, towarzyszy mu siostra (podkreślenie więzi łączących Chopina z rodzeństwem) i francuska służąca, odwiedza go przyjaciel, umierający snuje plany przeprowadzki

Fortepian Szopena (0–4 pkt)

na przykład:

- a) kreacja podmiotu lirycznego: artysta, wszechstronnie wykształcony erudyta, zna się na sztuce, filozofii, człowiek religijny, przywiązany do tradycji, wyznaje filozofię platońską i chrześcijańską (odwołania do św. Tomasza z Akwinu i św. Augustyna), zwolennik klasycznej idei piękna, tworzący własną koncepcję sztuki
- b) stosunek podmiotu lirycznego do bohatera: podziw, uwielbienie dla jego twórczości, uznanie jego geniuszu, oddaje mu hołd, widzi w umierającym artyście symbol Polski
- c) wygląd zewnętrzny bohatera – opis z punktu widzenia rzeźbiarza, podkreśla piękno dłoni umierającego artysty, klasyczną doskonałość urody Szopena, porównywanego do dzieła Pigmaliona
- d) analiza zastosowanych środków stylistycznych w kreowaniu wizerunku artysty: porównania, metafory, epitety, wykrzyknienia; wskazanie ich funkcji: uwiarygodnienie relacji z ostatnich chwil kompozytora, podkreślenie elegancji artysty i jego klasycznej urody, idealizacja wizerunku artysty porównanego do antycznej rzeźby; ocena artystycznego efektu: idealizacja postaci umierającego artysty, oddanie hołdu dla jego geniuszu, wyrażenie podziwu
- e) symbolika biblijna, narodowa, mitologiczna – porównywanie Chopina z Orfeuszem i Chrystusem, ostrzeżenie kompozytora przez pryzmat apoteozy ojczyzny, porównania do Przemienienia Pańskiego
- f) opis ostatnich chwil życia – ostatnie chwile umierającego artysty są muzyką graną przez niego i pożegnaniem z przyjacielem, który go odwiedził

3. Koncepcje sztuki doskonałej (0–8 pkt)

Czarne kwiaty (0–2 pkt)

na przykład:

- a) bezpośrednio nie mówi się o sztuce, pojawia się ona w aluzjach, sądy narratora o sztuce wyrażone są przez opisy, symbole
- b) muzykę symbolizuje fortepian zajmujący najważniejsze miejsce w mieszkaniu kompozytora – jest on znakiem doniosłej roli muzyki jako dziedziny sztuki
- c) o fascynacji Norwida malarstwem świadczy plastyczny sposób widzenia i opisywania świata: portret siostry artysty (profil w półcieniu) i Chopina (w cieniu głębokiego łoża) oraz opis panoramy miasta widzianej z okien mieszkania artysty
- d) nawiązania do architektury Paryża i Rzymu przyznają poczesne miejsce tej dziedzinie sztuki
- e) tekst jest syntezą: literatury, plastyki, malarstwa, muzyki

Fortepian Szopena (0–6 pkt)

na przykład:

- a) muzyka Chopina jako przykład sztuki doskonałej, synkretycznej, łączącej muzykę, rzeźbę, architekturę, poezję i teatr
- b) muzyka główną dziedziną dopełnienia piękna, wynikającą z boskiego związku miłości i dobra
- c) wyjaśnienie znaczenia dopełnień: „Era” – dopełnienie wartości czasu i historii, „Styl” – dopełnienie muzyki i rzeźby, „Duch i Litera” – dopełnienie boskie
- d) ukonkretnienie dziedzin sztuki przez odwołania do jej doskonałych realizacji: rzeźby greckiej Fidiasza, psalmów Dawida, dramatów Ajschylosa i muzyki Chopina
- e) wyjaśnienie pojęcia „BRAK” jako cechy nawet najwybitniejszych ludzkich dokonań w dziedzinie sztuki
- f) podkreślenie utylitaryzmu sztuki, który wiąże się z pięknem
- g) wskazanie na ludowe korzenie sztuki romantycznej
- h) podkreślenie narodowego charakteru sztuki Chopina („i była w tym Polska, od zenitu Wszechdoskonałości dziejów wzięta”)
- i) sztuka jako oddziaływanie dobra i piękna na zły świat (symbolem tych działań lira Orfeusza i fortepian Chopina)
- j) filozofia piękna i sztuki wypływająca z filozofii Platona, św. Augustyna i św. Tomasza z Akwinu
- k) nawiązania do Biblii: hostia, Wniebowstąpienie, Przemienienie Pańskie, metaforyka koła, tęczy (symbolu Boskiego majestatu) podkreślają rangę sztuki

l) ukształtowanie językowe wypowiedzi: wskazanie funkcji metafor, epitetów, porównań, neologizmów, łacińskiego cytatu

4. Odwołanie do innych romantycznych koncepcji sztuki (0–3 pkt)

na przykład:

- a) Adam Mickiewicz, III część *Dziadów* – Wielka Improwizacja, postać poety Konrada, który rzuca wyzwanie Bogu
- b) Juliusz Słowacki, *Kordian* – postać poety Kordiana, niezdolnego do czynu
- c) Juliusz Słowacki, *Testament mój* – postać poety-samotnika, odnoszącego „za grobem zwycięstwo”, sztuka jako siła odmieniająca świat i ludzi
- d) Zygmunt Krasiński, *Nie Boska-komedia* – postać hrabiego Henryka jako poety przekłętego; sztuka jako ucieczka od prozy życia i przyczyna nieszczęścia artysty i jego rodziny

5. Konteksty (0–2 pkt)

na przykład:

- a) biograficzny – biografie romantycznych artystów (np. Norwid, Szopen, Słowacki, Krasiński, Mickiewicz)
- b) historyczny – zabory, utrata przez Polskę niepodległości i próby jej odzyskania, Wielka Emigracja

6. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek:

Artysta epoki romantyzmu w oczach swoich współczesnych jest wielką indywidualnością, wyróżnia się dzięki swemu talentowi, który czyni go równym bogom. Artysta ma boski dar nadawania formy pięknu, będącemu ucieleśnieniem miłości. Tworzona przez niego sztuka jest syntezą wszystkiego, co doskonałe, jest więc synkretyczna (dąży do pełni) i ma zdolność przemieniania świata i człowieka. Norwidowskie ujęcie artysty i sztuki różni się od innych romantycznych koncepcji – artysta nie jest buntownikiem, pozostaje wierny ideom platońskim i chrześcijańskim: dobru, pięknu i mądrości, a sztuka jest porównywana z pracą i odkryciami naukowymi. Zarówno artysta jak i sztuka muszą pozostać niezależne. Idealem romantycznego artysty był dla Norwida Chopin, a wzorem sztuki doskonałej – jego muzyka. **(3)**

Częściowy wniosek:

Artysta romantyczny jest postacią wyjątkową, obdarzoną talentem, który pozwala mu tworzyć wielką, nawiązującą do znanych arcydzieł sztukę, mającą moc przetwarzania świata. **(2)**

Próba podsumowania:

W obu tekstach został ukazany Chopin jako wzór romantycznego artysty, a jego muzyka przedstawiona jako wzór sztuki doskonałej. **(1)**

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Uwaga: Kompozycję wypracowania pocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym **(2)**
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części **(1)**

Uwaga: Jeżeli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka **(2)**
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka **(1)**

Uwaga: Jeżeli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja **(8)**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja **(6)**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia **(4)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych **(2)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych **(1)**

Uwaga: Jeżeli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) **(2)**
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), na ogół poprawna interpunkcja **(1)**

Uwaga: Jeżeli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)